

Archeologienota Turnhout Zegeplein 9 Programma van maatregelen

FODIO
Turnhoutsebaan 277
B-2110 Wijnegem

Marleen Arckens
Jan De Beenhouwer
Niels Geelen

COLOFON

Archeologienota Turnhout Zegeplein 9. Programma van maatregelen. Projectcode 2018I179

erkend archeoloog: Fodio OE/ERK/archeoloog/2015/0067

auteurs: Marleen Arckens, Jan De Beenhouwer, Niels Geelen

uitvoerder: Fodio, Turnhoutsebaan 277, B-2110 Wijnegem

datum: 3 oktober 2018

Inhoud

2. Programma van maatregelen	34
2.1 Gemotiveerd advies	34

2. Programma van maatregelen

2.1 Gemotiveerd advies

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig. Alle relevante beschikbare bronnen werden geraadpleegd.

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van de historische kern van Turnhout. De bodem is er reeds eeuwen onderhevig aan menselijke invloed en staat op de bodemkaart volgens Belgische Classificatie gekarteerd als OB, bebouwde zone. De bodemkaart levert dus geen informatie over de bodemopbouw binnen het projectgebied. De oudste bewoningskern van Turnhout die teruggaat tot de ijzertijd en de vroege en volle middeleeuwen is te situeren op een zandkop tussen het marktplaats en het kasteel. Het onderzoeksgebied is in deze zone te situeren.

In de Centraal Archeologische Inventaris zijn een hele reeks locaties in de kern van Turnhout opgenomen waar archeologisch onderzoek werd uitgevoerd. Die schetsen een beeld van menselijke aanwezigheid sinds het neolithicum. De oudste vondsten bij opgravingen in de huidige stadskern van Turnhout zijn te dateren in het neolithicum en werden aangetroffen ter hoogte van de Jacobsmarkt. Het gaat om fragmenten van gepolijste bijlen. De oudste bewoningssporen dateren van de late bronstijd en werden geregistreerd bij de aanleg van de Warandeparking. Uit de ijzertijd werden bewoningssporen aangetroffen bij onderzoek in de omgeving van het kasteel, de Warandeparking, het Zegeplein, de Jacobsmarkt en op de Markt ten zuiden van de Sint-Pieterskerk en ten oosten ervan. Ook op de site Kursaal werd bewijs gevonden voor menselijke aanwezigheid in de protohistorie in de vorm van een depositie van enkele potten die in elkaar geschoven waren en omgekeerd in de grond geplaatst. Het aardewerk hoort thuis in de bronstijd of vroege ijzertijd. Voor de periode van de derde tot de zesde eeuw zijn er geen sporen van bewoning teruggevonden in het centrum. Vanaf de 7de eeuw kan er opnieuw bewoning aangetoond worden op de hoger gelegen zandrug aan de Warandestraat, het Zegeplein en de Jacobsmarkt. Tijdens de volle middeleeuwen is de bewoning geconcentreerd ter hoogte van de Markt en het kasteel. Tijdens opgravingen aan de Jacobsmarkt en het Zegeplein en aan de oostzijde van de markt op de site Kursaal werden sporen aangetroffen van bewoning uit de late middeleeuwen. Ook op de voormalige site Brepols, grenzend aan de Baron Frans du Fourstraat, werden sporen van bewoning aangetroffen die opklimmen tot de 14de eeuw.

Al deze vondsten concentreren zich rond de huidige markt en het kasteel van Turnhout, op de hoogst gelegen gronden en in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied.

Het onderzoeksgebied is gelegen op nummer 9 aan de oostelijke zijde van het Zegeplein. Het heeft een oppervlakte van 464 m². Het onderzoeksgebied is bijna volledig bebouwd. Alle gebouwen zijn met elkaar verbonden. Het gebouwencomplex kan verdeeld worden in drie zones: een huis uit het Interbellum in het zuidwesten, een centrale zone met kantoorruimte, keuken en binnenplaats en een oostelijke zone met magazijn, garage en koer.

Het huis uit het Interbellum dat dateert van 1929 neemt de volledige zuidwestelijke zone van het onderzoeksgebied in. Centraal op het onderzoeksgebied staan een keuken en een kantoorruimte die van elkaar gescheiden worden door een kleine open binnenplaats. De keuken maakt deel uit van het huis uit het Interbellum, terwijl de kantoorruimte is ondergebracht in een aanbouw uit de jaren 1980.

Ten oosten van deze gebouwen staat een groot noord-zuid gericht magazijn. Ten oosten van het magazijn, grenzend aan de Luizenpoort, bevinden zich een garage met berging en een koer. In de zuidwestelijke hoek van de koer geeft een trap toegang tot het magazijn.

Het volledige gebouw uit het Interbellum is onderkelderd. De kelder heeft een diepte van ca. 2 m. Alle andere gebouwen zijn gefundeerd op volle plaat gecombineerd met funderingsvoeten voor de dragende delen. De twee binnenplaatsen hebben een verharding die bestaat uit betonklinkers.

In de zone van het huis in het zuidwesten van het onderzoeksgebied worden geen ingrepen gepland. De centrale keuken (22 m²), kantoorruimte (32 m²) en kleine binnenkoer (18 m²) worden afgebroken. Op deze locatie wordt een binnenplaats gecreëerd. De vloerplaat van de kantoorruimte en de verharding van de binnenplaats worden verwijderd. Tussen de af te breken keuken en het huis dient een nieuwe muur opgetrokken te worden. De bestaande muren van de kelder worden afgebroken tot op ca. 50 cm -mV. De diepste delen van de muren worden niet verwijderd. De vloerplaat van de kelder wordt niet verwijderd maar wel doorbroken om water in de bodem te kunnen laten afvloeien.

Het magazijn en de garage aan de oostelijke zijde blijven behouden. De berging tussen de garage en het magazijn wordt afgebroken ter vergroting van de reeds aanwezige koer. Hiervoor moet slechts de meest zuidelijke muur van de berging verwijderd worden. Deze muur is ca. 1,9 m lang. De garage wordt omgebouwd tot fietsenstalling. De huidige kantelpoorten worden vervangen door een muur met een lengte van ca. 5,2 m en een kolom met een fundering van ca. 0,5 m². De verharding van de koer zal vernieuwd worden. De buitentrap in de zuidwestelijke hoek van de koer zal een andere oriëntatie krijgen. De fundering van de bestaande trap wordt hergebruikt. Tegen de achtergevel van het magazijn wordt een roestvrij stalen constructie aangebracht om balkons te creëren. Deze wordt gefundeerd door middel van twee pijlers die in recht uitgegraven putten van 40 x 40 cm tot op de vaste grond en tot op vorstvrije diepte (ca. 80 cm -mV) worden ingegraven.

Op basis van de verzamelde historische, cartografische en archeologische bronnen kan gesteld worden dat het projectgebied deel uitmaakt van archeologisch waardevolle ruimte.

Gezien de lange traditie van wonen en bouwen rond de Grote Markt en het kasteel van Turnhout is de kans groot dat binnen het onderzoeksgebied een complexe stratigrafie aanwezig is. Die is door de huidige bebouwing voorzien van een kelder onder de Interbellumwoning minstens gedeeltelijk verstoord. Ter hoogte van de af te breken kantoorruimte en berging en de beide koeren bestaat de mogelijkheid dat sporen van bewoning of grondgebruik in de nieuwe tijd of de perioden daaraan voorafgaand bewaard bleven. In deze zones zijn er echter slechts op twee plaatsen bodemingrepen gepland die dieper zullen gaan dan de reeds in het verleden uitgevoerde bodemingrepen. Het gaat om de nieuwe buitenmuur voor de kelder, twee roestvrij stalen pilaren op de oostelijke koer en de nieuwe muur aan de garage. Deze bodemingrepen hebben een totale oppervlakte van ca. 5 m².

In de centrale en oostelijke zone van het onderzoeksgebied, waar bodemingrepen zullen plaatsvinden, zou binnen twee zones met een beperkte oppervlakte archeologisch onderzoek mogelijk zijn. Er werd bij het bepalen van deze zones rekening gehouden met een veiligheidsbuffer van 1,5 m ten opzichte van het te behouden bestaand opgaand muurwerk van de interbellumwoning en het magazijn. De onderzoekbare oppervlakte van de zone ter hoogte van de centrale koer bedraagt 29,55 m², ter hoogte van de oostelijke koer 28,62 m². Verder onderzoek van dergelijke kleine oppervlakten zal weinig tot geen kenniswinst opleveren over bewoning ouder dan de nieuwste tijd en laat weinig zinvolle waarnemingen toe die een substantiële meerwaarde kunnen bieden ten opzichte van de reeds opgebouwde kennis. Daarom wordt er geen verder onderzoek aanbevolen.